

5 Využitie údajov mobilnej siete pre účely funkčnej regionálnej taxonómie

Martin Šveda*

Na diferencie medzi prirodzenými a normatívnymi územnými sústavami sa upozorňuje už dlhodobo a periodicky sa objavujú aj návrhy vhodnejšieho územno-správneho členenia Slovenska. V rámci týchto snáh dominuje zámer prispôsobiť administratívne regióny funkčným regiónom, ktoré by viac rešpektovali prirodzené väzby a interakcie v priestore. Základným údajovým vstupom pre vymedzenia funkčných regiónov sú údaje o dochádzke do zamestnania a škôl z národného cenzu. Hoci ide o spoľahlivý a v praxi etablovaný zdroj údajov, informačno-komunikačné technológie prinášajú aj nové možnosti pre analýzu tejto fundamentálnej kategórie. Cieľom príspevku je diskutovať možnosti využitia lokalizačných údajov mobilnej siete na účely vymedzovania funkčných regiónov a na príklade metropolitného regiónu Bratislavy poukázať na možný nesúlad medzi územnosprávnym členením a regiónom dennej dochádzky užívateľov mobilnej siete.

5.1 Funkčné regióny ako podklad pre územnosprávne členenie

Mapovanie dochádzkových tokov je v záujme vedeckej a decíznej sféry už desaťročia. Periodické denné pohyby medzi miestom bývania a práce sú základným indikátorom pre štúdium populačnej mobility a pre analýzu funkčných regiónov. Základnou vlastnosťou funkčných regiónov je ich vnútorná koherencia a vonkajšia uzavretosť. (Bezák 2000) To znamená, že väčšina interakcií, ktoré organizujú región sa odohráva vo vnútri regiónu a len minimum interakcií prekračuje hranice regiónu. (Klapka 2019) Ako poznamenávajú M. Halás a P. Klapka (2020), funkčné regióny odzrkadľujú prirodzenú polarizáciu priestoru, keď nerovnomerné rozloženie javov na strane dopytu a ponuky je kľúčovým impulzom vyvolávajúcim priestorové interakcie. Tie sú nielen produktom, ale aj generátorom priestorových tokov.

Pri snahe o porozumenie priestorovej organizácii ľudských aktivít majú osobitné postavenie priestorové interakcie orientované na mestské jadro (či jadrá), ktoré poskytujú svojmu zázemiu pracovné príležitosti a služby. V takomto nodálnom regióne nás spomedzi rozmanitých obojstranných interakcií zaujímajú najmä tie, ktoré sú založené na špecifickom type interakcií – dennej (periodickej) dochádzke do zamestnania. Tieto regióny sa zvyknú označovať ako funkčné mestské regióny (konštruované na základe interakcií smerujúcich do mestského centra), denná urbánne systémy (pri ktorých platí podmienka dennej periodicity interakcií), alebo lokálne trhy práce (pri ktorých sa a priori neuvažuje o mestskom jadre).

Myšlienka využitia konceptu lokálnych (regionálnych) trhov práce, resp. funkčných regiónov obecné, pre územnosprávne členenie Slovenska nie je nová a pravidelne sa objavuje v odborných prácach najmä ako výsledok kritického hodnotenia súčasného územnosprávneho zriadenia, ktoré nerešpektuje prirodzené väzby a historické hranice regiónov (Bezák, 2000; 2014; Slavík, 1998; Buček, 2002; Halás a Klapka, 2017). Príkladom je nelogické rozdelenie Spiša medzi Košický a Prešovský kraj alebo rozdelenie prirodzeného funkčného regiónu Šaľa-Galanta medzi Trnavský a Nitriansky kraj (Halás a Klapka, 2020). Celkovo je vymedzenie okresov Slovenska nevhodné a nerešpektujúce prirodzenú spádovosť a priestorovú spravodlivosť (Bezák 1997).

Funkčnú regionálnu taxonómiu na báze funkčných mestských regiónov v Slovenskom prostredí rozvinul A. Bezák (Bezák, 1990; 2000; 2014), neskôr naňho nadviazal výskumný kolektív pod vedením M. Halása (Halás et al., 2014; Halás a Klapka, 2020). Hoci sa prístupy autorov metodicky odlišujú, je zrejmé, že kľúčovú úlohu pri definovaní funkčných regiónov zohráva predovšetkým dostupnosť údajov o obyvateľstve, jeho aktivitách a priestorových väzbách. Základným ukazovateľom funkčných väzieb vytvárajúcich funkčný región je dochádzka do práce (školy) a alokácia pracovných miest. Hoci by sme mohli uvažovať aj o mnohých ďalších atribútoch formujúcich väzby medzi jednotlivými sídlami regiónu, ohraničenosť dátovej základne neumožňuje sledovať širšie spektrum vzťahovo podmienených štruktúr.

----
* Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, Katedra regionálnej geografie a rozvoja regiónov, martin.sveda@uniba.sk.